

Paul von Beneckendorff und von Hindenburg (1914)

Paul von Beneckendorff und Hindenburg

(Poznań, 2.10.1847 - Neudeck/Ogrodzieniec, 7.08.1934), feldmarszałek, prezydent Niemiec (1925-1934).

Honorowy Obywatel Miasta Torunia

Potomek junkierskiego rodu ze Starej Marchii. Jego ojcem to ówczesny porucznik piechoty Robert von Beneckendorff und Hindenburg, matka - Luise Schwickart. Ojciec jako oficer przenoszony był do różnych garnizonów, dlatego też Hindenburg skończył gimnazjum w Gnieźnie (1.04.1859). Od dziecka przeznaczony do kariery wojskowej został umieszczony w korpusie kadetów w Legnicy (od 1859), a następnie w Berlinie (od 1863). Szkołę Kadetów opuścił w 1866 r., 7 kwietnia wstąpił do 3 Gwardyjskiego Pułku Piechoty, który stacjonował w Gdańsku. Mianowany został podporucznikiem i wraz z tym pułkiem wziął udział w wojnie prusko-austriackiej. Następnie stacjonował wraz z pułkiem przez 3 lata w Hanowerze. Potem walczył w wojnie prusko-francuskiej 1870-1871, m.in. był uczestnikiem bitwy pod Sedanem. Odznaczony Krzyżem Żelaznym II klasy awansowany został również na porucznika. Lata 1873-1876 spędził w Akademii Wojskowej w Groß-Lichterfelde pod Berlinem. W kwietniu 1878 r. odkomenderowany został do pracy w Sztabie Generalnym i awansowany jednocześnie na kapitana. W 1879 r. ożenił się z Wilhelminą, córką generała von Sperling. Z małżeństwa tego urodziły się dwie córki i syn, który również został wojskowym i dosłużył się stopnia generalskiego.

W 1881 r. został przeniesiony do Królewca, a stamtąd po trzech latach trafił do garnizonu we Wschowej (Wielkopolska), gdzie dowodził kompanią, w której służyli prawie wyłącznie Polacy. Latem 1885 r. przeniesiony został do Sztabu Generalnego, a po kilku miesiącach awansowany na majora. W latach 1889-1893 pełnił funkcję szefa jednego z wydziałów w Pruskim Ministerstwie Wojny. W sierpniu 1896 r. został awansowany do stopnia generała majora. Od tego czasu do 1901 r. pełnił funkcję szefa sztabu w VIII Korpusie Armii. Z kolei w latach 1901-1903 był dowódcą 28 Badeńskiej Dywizji Piechoty, będąc już wówczas generałem porucznikiem.

W 1911 r. osiągnął wiek emerytalny i z ostatnim dniem tegoż roku przeszedł w stan spoczynku. Zamieszkał w Hanowerze. Nie wiódł jednak zbyt długo życia emeryta, wkrótce bowiem wybuchła I wojna światowa i przywrócono go do służby, mianując w sierpniu 1914 r. dowódcą 8 Armii walczącej w Prusach Wschodnich. Szefem sztabu został generał Erich von Ludendorff. Pod dowództwem Hindenburga 8 Armia odniosła zwycięstwo pod Tannenbergiem/Grunwaldem (31 sierpnia 1914), a następnie we wrześniu pokonała armię rosyjską w tzw. pierwszej bitwie nad jeziorami mazurskimi. Zwycięstwa te sprawiły, że Hindenburg w oczach opinii publicznej został wybawcą Prus Wschodnich i od tego czasu zaczął się tworzyć jego mit jako wybitnego wodza.

Na początku listopada 1914 r. został mianowany naczelnym dowódcą wojsk niemieckich na froncie wschodnim, a 27 listopada awansowany do stopnia feldmarszałka. Z tą chwilą miał decydujący wpływ na przebieg działań wojennych na froncie wschodnim. W sierpniu 1915 r. przejął dowództwo nad Grupą Armijną "Hindenburg", którą dowodził przez rok. Rezygnacja z dowództwa była związana z mianowaniem go, 30 sierpnia 1916 r., naczelnym dowódcą Armii Niemieckiej. Wraz z generałem E. Ludendorffem, który został Generalnym Kwatermistrzem, zarządzili praktycznie Niemcami, usuwając na drugi plan cesarza Wilhelma II i rząd Rzeszy. Nie byli jednak w stanie uratować Niemców przed klęską. Dlatego też, widząc nieuchronny koniec, oddali władzę Reichstagowi (20.09.1918). W Rzeszy wybuchła rewolucja, cesarz abdykował i zawarto zawieszenie broni. Na przełomie 1918/19 r. Hindenburg tłumił zamieszki komunistyczne w Niemczech. Ukuł też wówczas teorię o "nożu wbitym w plecy" armii niemieckiej, zrzucając w ten sposób winę za przegranie wojny na rządy cywilne. Po podpisaniu traktatu wersalskiego (28.06.1919) przeszedł ponownie w stan spoczynku, kończąc definitywnie karierę wojskową.

Po przegraniu wojny i upadku monarchii Hohenzollernów proklamowano w Niemczech republikę (9.11.1918). Wybory przeprowadzone w styczniu 1919 r. przyniosły sukces socjalistom, demokratom i partii Centrum. Prezydentem Rzeszy Niemieckiej wybrano w trakcie Zgromadzenia Narodowego w Weimarze Friedricha Eberta (11.02.1919). Dwa dni później ukonstytuował się rząd, na czele którego stanął kanclerz Philip Scheidemann. Powstała Republika Weimarska.

W pierwszych latach funkcjonowania Republiki Hindenburg wiódł w Hanowerze spokojne życie emeryta, otoczony tam powszechnym szacunkiem. W 1921 r. zmarła mu żona. W lutym 1925 r. zmarł prezydent Ebert. Ogłoszono nowe wybory prezydenckie, ale żaden z kandydatów nie otrzymał wystarczającej liczby głosów. Ustawa zezwalała w takiej sytuacji na wysunięcie nowych kandydatur. Siły

konserwatywne i nacjonalistyczne postanowiły zgłosić Hindenburga, który początkowo nie wyrażał na to zgody. Wynikało to m.in. z faktu, że był zagorzałym monarchistą. Ostatecznie jednak zgodził się kandydować. Dnia 26.04. 1925 r. odbyła się druga tura wyborów, która przyniosła zwycięstwo Hindenburga. Otrzymał 14 mln głosów, a do zwycięstwa przyczynił się m.in. niezwykłego dowódcy i to, że był symbolem minionej potęgi państwa niemieckiego. Dnia 12.05. 1925 r. został uroczystie zaprzysiężony. W chwili objęcia urzędu miał już 78 lat. Z uwagi na jego powszechnie znane przekonania monarchistyczne, zaczęto go w społeczeństwie nazywać "Ersatzkaiser", czyli zastępczym cesarzem.

Dzięki autorytetowi, jakim się cieszył, udało się Hindenburgowi ustabilizować sytuację wewnętrzną w kraju. Celem, do którego następnie zaczął dążyć, było uczynienie z Niemiec potęgi politycznej i gospodarczej. W dużym stopniu to zrealizował, gdyż gospodarka niemiecka, oparta na nowej, stabilnej walucie oraz dzięki napływowi kapitału amerykańskiego bardzo szybko stawała na nogi. Poprawił się dosyć szybko poziom życia mieszkańców. Hindenburg odniósł również sukces na arenie międzynarodowej, Niemcy bowiem w 1926 r. przyjęte zostały do Ligi Narodów. Te sukcesy spowodowały, że zdobył w Niemczech ogromną popularność. Miasto Zabrze przemianowano na Hindenburg, a pod Olsztynkiem wzniesiono ogromny pomnik na jego cześć. Miał on upamiętnić zwycięstwo nad Rosjanami w 1914 r. pod Grunwaldem. Uroczyste odsłonięcie pomnika odbyło się 18.09. 1927 r. w obecności samego Hindenburga, który wygłosił płomienne przemówienie, mające na celu przede wszystkim zrzuć z Niemiec odpowiedzialność za wybuch wojny światowej.

W 1927 r. Hindenburg obchodził 80 urodziny, w związku z czym Towarzystwo Weteranów Wojennych odkupiło (dzięki zbiorce narodowej) i ofiarowało mu stracony wcześniej rodzinny majątek w Neudeck (Ogrodzieniec). Hindenburg przebudował swoją rezydencję w neobarokową budowlę pałacową otoczoną ogrodem oraz parkiem i był tam gościem każdego lata.

Okres rozwoju gospodarczego zakończył się z chwilą ogólnoświatowego kryzysu w 1929 r. W Niemczech ponownie zapanował chaos wewnętrzny, nad którym Hindenburg nie był już w stanie zapanować. Rzeczywistą władzę zaczął sprawować jeden z jego najbliższych współpracowników, generał Kurt von Schleicher. W 1932 r. upływała siedmioletnia kadencja prezydencka, a ponieważ obawiano się zwycięstwa Adolfa Hitlera, Hindenburga poparły nawet te partie (socjaldemokracja, katolicy i demokraci), które dotąd stały do niego w opozycji. Dzięki temu, w drugiej turze,

która odbyła się 10.04 1932 r., zwyciężył Hindenburg. Za to wybory do Reichstagu, które przeprowadzono w lipcu tegoż roku, zakończyły się zdecydowanym zwycięstwem NSDAP. Hitler zażądał stanowiska kanclerza i mimo początkowego sprzeciwu Hindenburga oraz ponownych wyborów w listopadzie, stanowisko to otrzymał (30.01.1933).

Hindenburg był już wówczas starcem; ostatnie miesiące życia spędził w Ogradzieńcu, gdzie też zmarł. Chciał być tam również pochowany, ale ciało zostało przewiezione do Olsztyńka i złożone do grobu. Mowę pożegnalną wygłosił A. Hitler. Wyraził w jej trakcie życzenie, aby pomnik upamiętniający zwycięstwo Hindenburga pod Tannenbergiem zamienić w jego mauzoleum. Tak się też stało, choć trzeba było pomnik przebudować. Ciało Hindenburga spoczywało tam do stycznia 1945 r., kiedy zostało wywiezione w głąb Niemiec, a następnie złożone w kościele Świętej Elżbiety w Marburgu nad Lahnem.

Hindenburg jest dotąd Honorowym Obywatelom miasta Torunia. Nie udało się odnaleźć uzasadnienia wniosku, ale można przypuszczać, że ponieważ stało się to wkrótce po zwycięskiej dla niego bitwie nad Rosjanami pod Tannenbergiem, to w podzięce za ocalenie Prus Wschodnich, w tym i Torunia, zostało mu ono nadane. Posiedzenie rady miejskiej, na której przegłosowano nadanie tego tytułu, odbyło się w środę 30.09. 1914 r., po południu o godz. 15.30. Z 36 członków rady nie było 7, a z 16 członków magistratu nie było 9. Nadanie honorowego obywatelstwa Hindenburgowi głosowano na samym początku posiedzenia. Postanowiono również przy okazji nazwać jedną z ulic toruńskich Hindenburgstrasse.

Opracował: prof. Jacek Wijaczka

Lit. i źródła: Generalfeldmarschall von Hindenburg, Aus meinem Leben, Leipzig 1920;

AP Toruń, Akta miasta Torunia, C, 18 979.

[>>> Wróć do listy Honorowych Obywateli Miasta Torunia](#)

- [Powrót](#)
- [Udostępnij na: X](#)
- [Udostępnij na: FB](#)
- [Drukuj](#)
- [PDF](#)